

Literatura a společnost

ČESTNÝ TITUL NÁRODNÍHO UMĚLCE

František Kovárna

Čestný titul národního umělce stejně jako národního básníka mohl by se stát účinným nástrojem v socializaci umění, třebaš jsme přesvědčeni, že národní umělec i národní umění jsou pojmy, které se uskutečňují teprve průběhem dějinným, navázáním na dílo, vlivem díla na další pokolení. Stát se účinným nástrojem socializace může čestný titul ovšem jen splněním určitých podmínek. Především se nedá rozhodnutí laicky naimprovizovat ani dojednat v rámci pouhé politiky. Jak sem improvizace vnáší zmatek, potvrzuje fakt, že máme dnes čtyři celostátní a jednoho zemského národního umělce. Jak se pouhé politické rozhodování snadno dopustí z neznalosti chyb, jež mohou přímo znamenat kulturní nebezpečí, ukážeme v dalším. Ze všeho tedy plyne, že by mohl udílet titul národního umělce jen vybraný a odpovědný kulturní areopag, a i ten by musil postupovat podle přesně vypracovaného řádu. Proč by se ostatně měla odpírat autonomie právě kultuře v systému demokracie, kterou budujeme rozšířením autonomie? Za druhé titul sám nesmí zůstat jen titulem, musí se stát závazkem státu k dílu, zárukou, že se sám stát postará, aby se odměněné dílo dostalo vskutku do krve širokých vrstev, u básníka vydáním díla státním nákladem, u výtvarníka nejen reprodukcí, ale i putovní výstavou po celé síti příštích oblastních galerií, u hudebníka putovním koncertem apod. Bez tohoto závazku byl by titul slovem do větru, nebyl by přínosem kultuře, zvláště za situace, kdy se udílí žijícím lidem, a nikoliv posmrtně dílu, což by patrně svědčilo kultuře nejlíp a nejméně. Zmínil jsem se o chybách, jež se mohou stát kulturním nebezpečím, ale takové chyby se už staly při udělení titulu výtvarníkům. Dívám se na rozhodnutí jen z výtvarného hlediska, vylučuji ze zájmu osoby, jde mi o výtvarnou

morálku, o představu národního umělce, která by měla ovlivňovat nejen výtvarné obecenstvo, ale i nejširší vrstvy. A tu musím žel doznat, že se znovu nastoluje ta představa národního umění, kterou jsme pokládali za překonanou, že se, abych tak řekl, opět neuděluje titul národního umělce Josefu Navrátilovi, Karlu Purkyňovi, Antonínu Chittussimu, ba ani ne Antonínu Slavíčkovi. Tato nelokální, obecně evropská, ba v zápolení s nebezpečím blízkých vlivů lze říci protiněmecká stránka našeho umění, velkého v dějinách vždy v přímém dialogu s románským světem, ta se z obsahu národního umění vylučuje. Národní umění je podle rozhodnutí, jež se stalo, tradicionalismus, vztah ke slovanskému umění (malířské jádro, tak dlouho u Kuby neobjevené, širším kruhům snadno zmizí), souvislost s lidovým uměním, kult rodných lánů, venkovanství. Je to rozhodnutí konzervativní a tak jednostranné, že by se zde snad s malým rozdílem osob shodla třetí republika s druhou, ne-li s protektorátem. Pravda, jsou umělci, kteří budou vždy více působit na elity, jak o nich začal právem mluvit J. L. Fischer, a umělci schopní širší odezvy. Neměl by však nástroj socializace, jakým lze učinit titul národního umělce, nasadit páku právě zde a napomáhat širší ozvěně právě té nesnadnější větve, a smí vůbec tuto nesnadnější větev vylučovat z národa, smí zde vítězit Jakub Malý nad Máchou? Zde není třeba odpovídat.

(1945)

STÁT A BÁSNÍK

Václav Černý

Doufáme, že nám básníci, kteří si otázku poměru mezi státem a básníkem zodpověděli zasednutím do vlivných státněúřednických křesel, nebudou mít za zlé, nevezmeme-li jejich řešení vůbec na vědomí. Na svědomí si je vzali totiž už oni. Nám se zdá jejich dobrý příklad naprosto neprůkazný a přes svou novinovou slovnost a společenskou okázalost naprosto nevýznamný pro zásadní úvahu problému. A my bychom, ve stínu jejich honérů, skromně chtěli tuto úvahu mít právě *zásadní a zásadovou*. Litujeme, že jich se ta zásadnost netýká, odvodit ji z nich nelze a oni k ní nemají co podotýkat: v každém možném sporu obou protagonistů,